

Asia: STM093:00/2016

## **Romaniasiain neuvotelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa (STM093:00/2016) Romaniasiain neuvottelukunnan luonnoksesta Romanipoliittiseksi ohjelmaksi 2018-2022. Luonnoksen mukaan ohjelman päätavoite on tukea romanien myönteisesti jatkunutta yhteiskunnallista integraatiota, jolle Suomen nykyinen lainsäädäntö ja kattava palvelujärjestelmä luovat pääosin hyvän pohjan. Kuntaliitto yhtyy ohjelman päätavoitteeseen ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

#### **Yleistä**

Luonnoksessa Suomen romanipoliittiseksi ohjelmaksi 2018-2022 esitetyt tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia ja toteutuessaan edistäisivät edelleen romaniväestön laaja-alaista integroitumista yhteiskuntaan. Kuntaliitto pitää hyvänä, että ohjelmaluonnosta on valmisteltu kiinteässä yhteistyössä romanitoimijoiden kanssa. Ohjelmaluonnoksessa on aidosti pyritty siihen, että romanit ovat keskeisinä toteuttajina ja osallisina ohjelmassa. Hyvät käytännöt ovat myös kuntatoimijoiden näkökulmasta katsottuna tarpeellinen, konkretiaa tuova lisä ohjelmaan.

Ohjelma sisältää myös rakenteisiin ulottuvia, aitoa ja pitkäkestoista muutosta tavoittelevia uudistuksia. Esimerkiksi toimenpiteet ”romanien koulutuskysymyksiä käsitellään osana opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen interkulttuurisen kasvatuksen opetussisältöjä” tai ”Laaditaan romanikielen elvyttämiseksi kansallinen toimenpideohjelma.”

Kuntasektorin toteutettavaksi ehdotettavien toimenpiteiden toteutumisen varmistaminen vaatii kuntien ja muodostumassa olevien maakuntien täysimittaista resursointia ohjelmaluonnoksessa esitettyjen uusien tai laajentuvien tehtävien hoitamiseen.

Kuntaliitto korostaa, että ohjelman jatkovalmistelussa tulee käsitellä erikseen perinteisten romaniyhteisöjen ja muista EU-maista tulevien romanien asemaan liittyviä toimenpiteet ja niiden rahoitus.

## Toimeenpano

Ohjelman toimeenpanossa tulisi käyttää hyväksi maakunta- ja sote-uudistuksen yhteydessä muodostuvia rakenteita (kunnalliset ja maakunnalliset hyvinvointiryhmät) ja integroitava romaniasiat niihin niin, että uusia, erillisiä rakenteita tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Samalla turvattaisiin laajemminkin kielellisten ja kulttuuristen erityisryhmien asemaa.

Kuntaliiton kunnilta saamien toimielintietojen mukaan (vastanneita kuntia 265) seuraavissa kunnissa on 1.6.2017 alkaneella valtuustokaudelta valtuuston tai hallituksen asettamia romaniasioiden toimikuntia: Kajaanissa romanityöryhmä, Kauhajoella Romaniasiaintoimikunta, Kiteellä Romaniasian neuvottelukunta ja Salossa Romanityöryhmä. Osassa kuntia romanien yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen ja sen seuranta on osa monikulttuurisuustyötä ja -ohjelmia. Kunnilla ja maakunnilla tulee olla mahdollisuus itsehallintonsa puitteissa organisoida ja toteuttaa paikallisiin ja alueellisiin tarpeisiin vastaavaa romanityötä.

Romaniväestön aseman parantaminen ja palvelujen kehittäminen tapahtuu luontevimmin osana yleistä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen monikulttuurisuustyötä, oppilaan ohjausta, oppilas- ja opiskelijahuoltoa ja työvoimapalveluja.

Kaiken ikäisten romanien palvelutarpeen arviointi tapahtuu osana yleistä palvelutarpeen arviointia tulevissa maakuntien sosiaali- ja terveys- sekä kasvupalveluissa. Kuten ohjelmaluonnoksessa todetaan, romaniväestön tarpeet erilaisten peruspalveluiden asiakkaina ovat pitkälti yhteneväiset muun väestön palvelutarpeiden kanssa. Tarvittava romanikulttuurin ja romaniyhteisön elinolojen tarkemman tuntemuksen ja kulttuurisensitiivisen työotteen vaatima resurssointi on turvattava kunnille ja maakunnille. Kuntaliitto kannattaa em. linjausta. Maksuttomien oppaiden ja muun materiaalin keskitetty tuottaminen ja jakelu romaneille sekä eri viranomaisaloille on hyvä ja tehokas tapa käyttää niukkoja erityisosaamisen resursseja ja tukea paikallisen ja alueellisen tason toimijoita

## Toimintalinjat

Lähes kaikki romanipoliittisen ohjelman toimintalinjat koskettavat kuntien toimintaa ja sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen kuntien ja maakuntien toimintaa.

Toimintalinja 1 Romanien koulutukseen osallistumisen vahvistaminen kaikissa koulutusmuodoissa ja kaikilla tasoilla, toimintalinja 2 Romaniväestön ammatillisen osaamisen, työllisyyden ja yrittäjyyden ja työmarkkinoille integroitumisen edistäminen ja toimintalinja 3 Romaniväestön yhdenvertaisen kohtelun ja palveluihin pääsyn edistäminen muodostavat selkeästi priorisoitavien toimenpiteiden kokonaisuuden. Näihin toimintalinjoihin sisältyvien toimenpiteiden toteutumisella on laaja vaikuttavuus suhteessa ohjelman päätavoitteeseen eli romanien myönteisesti jatkuneeseen yhteiskunnalliseen integraatioon sekä kielellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten oikeuksien myönteiseen kehitykseen.

Toimintalinjassa 5 ”Romaniväestön syrjinnän torjunta sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen” on esitetty toimenpiteitä, joissa myös kunnat on mainittu yhtenä vastuutahona.

Kuntien tulee edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää kaikessa toiminnassa, viranomaisina, palvelujen tarjoajina, koulutuksen järjestäjinä ja työnantajina. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy koskee koko kuntakonsernia - kuntaa, kuntayhtymiä ja myös kunnan yhtiöitä.

Laki naisten ja miesten tasa-arvosta koskee kunnan koko toimintaa: hallintoa ja päätöksentekoa, kuntalaisia ja heidän palvelujaan, kuntaa koulutuksen järjestäjänä ja oppilaitoksia sekä kuntaa työnantajana.

Euroopan neuvoston sopimus naisiin kohdistuvasta ja perheväkivallan ehkäisemisestä toteutuu hyvin paljon kunnissa ja alueilla. Suomi on ratifioinut sopimuksen 1.8.2015 osaksi lainsäädäntöä.

Romanipoliittisessa ohjelmassa olisi syytä vahvistaa lakisääteistä yhdenvertaisuuden edistämistä osana muuta toimintaa. Esimerkiksi opetustointa koskevissa toimenpide-ehdotuksissa yhdenvertaisuussuunnittelu ja sen kytkeytyminen opetussuunnitelmiin voisi olla vahvemmin esillä. On hyvä, että ohjelmassa otetaan moniperusteinen syrjintä huomioon. Sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamista läpileikkaavasti ja sukupuoleen liittyvien ennakkokäsitysten vähentämistä voisi romanipoliittisessa ohjelmassa vielä vahvistaa.

On hyvä, että romanipoliittisessa ohjelmassa on lähi- ja perhesuhdevälväältäan liittyviä toimenpiteitä.

#### Seuranta

Romanipoliittista ohjelmaa on valmisteltu aikana, jolloin on ollut meneillään lukuisa joukko uudistuksia kuten sosiaali- ja terveystoimen sekä maakuntahallintouudistukset, ammatillisen koulutuksen yleisreformi, aloittelevan yrittäjyyden tuen kehittäminen, aktivoiva työttömyysturva ja toimeentulotukiuudistus sekä tulossa oleva asumistukiuudistus. Nämä vaikuttavat suuresti tulevan ohjelman tavoitteiden toteutumiseen. Tämä olisi huomioitava ohjelman jatkovalmistelussa niin toimenpiteiden kuin seurannankin osalta.

Jotkut ehdotetuista seurantaindikaattoreista ovat luonteeltaan teknisiä ja ohjaavat toteuttajia hyvän lopputuloksen sijaan kiinnittämään huomiota muutoseikkoihin. Esimerkiksi toimenpiteen 7 seuranta ”Koulu- ja kuntakohtaisista opetussuunnitelmista löytyy romaneja koskevia kohtia.”

Lisäksi Kuntaliitto huomauttaa, että tarvittavien seurantatietojen tulisi kertyä toiminnassa osana valtakunnallista tiedonkeruuta eikä niitä varten pidä toimeenpanna erillisiä kyselyitä, jotka lisäävät kuntien ja muodostuvien maakuntien hallinnollista taakkaa

#### Yksityiskohtaisia huomioita

- s. 9, kohta 5. Lauseen viestiä olisi syytä täsmentää

”Suunniteltaessa romaniväestön elinolojen parantamiseen tähtääviä positiivisia erityistoimia on pidettävä huoli siitä, etteivät ne sulje pois muita haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä.”

- s.20 Alkuperäinen muotoilu:

Hyvä käytäntö: Romanit noudattavat työpukeutumisessa työasua koskevia normaaleja työsuojelumääräyksiä ja huomioivat tämän asian ammatinvalinnassaan. Romanivaatetukseen perustuvia työntekijää tai harjoittelijaa syrjiviä käytänteitä ei tule sallia. Myös romanivaatetuksen käyttö tulee mahdollistaa työpaikalla, mikäli sille ei ole perusteltua estettä.

Ehdotamme tekstiä muokattavan enemmän hyvän käytännön muotoon ja positiivisemmaksi, esim.:

Romanivaatetuksen käyttö tulee mahdollistaa työpaikalla, mikäli sille ei ole lakisääteisesti perusteltua estettä (esim. työsuojelumääräykset). Romanivaatetukseen perustuvia työntekijää tai harjoittelijaa syrjiviä käytänteitä ei tule sallia. Kaikki työntekijät noudattavat kuitenkin työpukeutumisessa työasua koskevia työsuojelumääräyksiä.

Alkuperäinen muotoilu:

s. 27 kohta 56. Laaditaan mietintö erillisen romanikielen asemaa ja elvytystä turvaavan kielilain tarpeellisuudesta ja vähemmistökielten suojelua koskevan yleissopimuksen 3. osan joidenkin osien ratifiointikysymyksistä. Vastuutahoina OM, RonK, mietintö on valmistunut ohjelmakauden aikana.

Muistutamme, että kun lainsäädäntöä uudistetaan tai säädetään uusia lakeja, myös vähemmistöjen kielelliset oikeudet on syytä huomioida. Myös Kuntaliitolla on hyvät tiedotuskanavat kuntiin päin.

s. 28 hyvänä käytäntönä Kuntien tai romanijärjestöjen järjestämä romanikielen kielikerho- ja kielipesätoiminta. Kielipesätoiminta on usein loppunut erillisrahoituksen myötä. Toiminnan rahoitus tulisi vakinaistaa, jotta se saadaan juurrutettua.

- Eri koulutusasteita käsitteleviin kohtiin tulisi lisätä koulujen lakisääteisten yhdenvertaisuussuunnitelmien linkitys romanien oikeuksia edistäviin toimenpiteisiin, kuten sivulla 35:

s. 35 kohta 91. Seurataan romanien huomioimista yhdenvertaisuussuunnittelussa, sitä että yhdenvertaisuussuunnitelmat sisältävät sellaisia romaneja koskevia konkreettisia toimenpiteitä joiden valmisteluun romaneja on osallistettu tai romaneja on kuultu.

----

RomPo lausunto/Erja Horttanainen lisäykset

Kuntaliitto mainitaan vastuutahona ohjelmaluonnoksen kohdassa 149. Tämän vuoksi kohtaa voisi olla syytä kommentoida. Puhuin kommentista alueiden komitean Suomen valtuuskunnan puheenjohtajan Pauliina Haijasen kanssa. Seuraava teksti sopisi myös hänen puolestaan:

Ohjelmaluonnoksen kohdan 149 mukaan Euroopan alue- ja paikallisviranomaisten vastuuta romanien inkluusiostrategioiden toimeenpanosta vahvistetaan lisäämällä niiden välistä yhteistyötä esimerkiksi Euroopan alueiden komitean toiminnan kautta. Ehdotetut vastuutahot ovat alue- ja paikallisviranomaiset, AK, Kuntaliitto ja SM. Kuntaliitto pitää tärkeänä sitä, että eri maiden alue- ja paikallisviranomaiset osallistuvat romanien inkluusiostrategioiden toimeenpanoon. Tämä edellyttää myös resurssien suuntaamista alue- ja paikallishallinnolle. Euroopan alueiden komitean Suomen

valtuuskunta ja Kuntaliitto edistävät mahdollisuuksien mukaan romanipoliittisten kysymysten käsittelyä alueiden komiteassa.

Myllärinen Tarja  
Suomen Kuntaliitto ry